

Pep Centelles: «La cooperació i el desenvolupament són un desastre per falta de governança i perquè les elits locals acaparen les ajudes»

Pep Centelles i Portella és enginyer industrial. Cap d'Urbanisme de l'Ajuntament de Manresa del 1980 a 1985, el 1987 fa un màster en economia urbana i regional per la LSE, London School of Economics and Political Science. Economista expert en política energètica, reflexiona sobre la transició energètica a Catalunya amb les renovables al capdavant. Ha treballat en la cooperació per al desenvolupament a l'Amèrica Central i en la generació de llocs de treball als països andins i el Brasil. Políticament ha militat al PSC i ERC, però se n'ha anat dels dos partits enfadat.

Pep Centelles i Portella Foto: Francesc Rubí

? Què en saps de la teva família?

? El besavi Lluís Vallès Pons tenia dos o tres telers de vetes que anaven amb remos dalt les golfes. La germana de l'àvia, a qui dèiem tieta, era de l'any 1902 i recordava quan van treure els telers per posar-ne uns altres. Ella es va guanyar la vida brodant. Un germà de l'àvia, Valentí Vallès, va ser un dels fundadors dels Minyons de muntanya i era amic del Batista i Roca, amb qui feien excursions al refugi del Lluís Estassen, al Pedraforca. Tinc l'escut triangular d'Estat Català, del qual va ser tinent a la batalla de l'Ebre i no va tornar mai més. Ella sempre esperava el dia que tornaria el Valentí. Un bon dia van aparèixer uns Ratés (una d'elles havia fet gimnàstica a l'institut) i ens van convocar el 1983 a Montserrat, on van fer-li un homenatge. La tieta àvia va descobrir que estava al Front d'Aragó, on s'havia quedat amb un niu de metralladores a defensar la retirada i no en van saber res més. En època de l'alcalde Cornet es va aprovar en ple municipal la col·locació d'una placa de record al nou mirador del parc de Puigterrà, però no s'ha fet.

? D'on provenen els noms de Centelles i Portella?

? Del racó de Rajadell, d'una masia que està tocant a Fonollosa. Tinc la genealogia des de 1250 feta per l'Ernest Molins, arran de la seva monografia dels molins de Querol, que depenien de la

casa de Centelles fins que se'ls van vendre. Al segle XVIII, un Centelles il·lustrat va fer molts escrits, alguns recollits per Roser Parcerisas a la revista *Dovella*. L'avi Melcior venia de família pobre del carrer Montserrat. Va estudiar de comptable i en va fer a la Fàbrica del Pont Nou d'on va passar a cal Jorba fins arribar a ser el secretari i assessor financer del Consell d'Administració. Havia acompanyat l'amo Joan a Brussel·les i Alemanya, a fer-hi prospeccions. Els Portella provenen de Sant Mateu de Bages. Els tinc documentats amb pergamins del 1360, perquè l'avi era un sastre lletraferit i amic del Sarret i Arbós, a qui agradaven els escrits antics i va constituir una biblioteca molt interessant, però en bona part es va cremar amb l'incendi del 1994 a la Guàrdia de Sagàs. Sort que els pergamins de dos censals, els més ben conservats, els tenia jo segrestats.

? Com valeres la feina de la Comissió de Política Municipal en l'etapa de la Transició?

? Molt positiva. Va demanar la suspensió de llicències urbanístiques i va engregar la redacció d'un Pla General (PG) que va ser liderat tècnicament per Quico Mestres, assessorat per professionals de Barcelona, especialment de la Diputació. L'alcalde Roqueta ho va acceptar i les llicències que s'estaven tramitant i no s'havien atorgat van ser suspeses. Per tal de fer la redacció del PG, es va fer una comissió tècnica formada pel Mestres, Ton Baraut, Albert Puntí, Montse Bacardit, Fina Recasens i Rosa Suñé, que va ser la promotora del Centre de Planificació del Bages, amb local al carrer Jaume I. Jo vaig entrar-hi amb contracte de serveis, sota la direcció de Quico Mestres.

? Com és que no formessis part de la llista dels socialistes?

? Suposo que hauria estat en les llistes del Cornet, però formava part d'aquest equip tècnic. Sí que vaig ser a la presentació d'aquesta llista amb Cornet, Marsal, Puig..., que es va fer a la fonda Sant Antoni, on vaig actuar d'speaker davant la premsa, aprofitant que havia estat amb una beca clandestina a París, en una campanya electoral de Miterrand l'any 1974, en què va perdre les eleccions. Però tothom el presentava com a *Monsieur Le President*, així que vaig dir: Us presento al nou alcalde Joan Cornet.

? Com va ser que entressis de cap d'Urbanisme i Obres Públiques a l'Ajuntament?

? Estava a Barcelona convalescent d'una llaga d'estómac a casa dels pares, quan la Fina Recasens em va fer saber que havien convocat una plaça d'enginyer a Manresa, però era l'últim dia per presentar-s'hi. Vam desenterrar una màquina d'escriure per redactar la instància i la vaig donar a la Fina, que amb penes i treballs va arribar just per entregar la sol·licitud al registre. Em vaig presentar al concurs i com que coneixia les lleis d'urbanisme vaig guanyar-lo. Era el 14 d'abril de 1980. Cinc anys més tard, un 14 d'abril de 1985, li vaig comunicar a l'alcalde Cornet que deixava el càrrec en tres mesos. Treballava molt, era feliç i tinc molt bon record de l'alcalde i de Ramon Puig, el meu cap directe, i especialment de l'arquitecte Jaume Espinal Farré, que va ser un fabulós company de treball. Vaig plegar a temps perquè tinc mania al mal necessari de la burocràcia.

Foto: Francesc Rubí

Cooperació

? Com entres en la cooperació internacional?

? Em desprofessionalitzo d'urbanista i esdevinc un professional de la cooperació. Com a membre de l'Agencia Española de Cooperación Internacional, vaig estar dos anys a Nicaragua i un a Costa Rica, des d'on es portava tota l'Amèrica Central. Estava especialitzat en la cooperació per al desenvolupament municipal, amb treballs que es poden trobar a la biblioteca de la LSE a Londres. Entre d'altres, vaig redactar el 80% de la llei municipal de Nicaragua que van aprovar els sandinistes. Ajudava a fer clavegueres i recolliment d'escombraries...

«El 95% de la població no sap la diferència entre un quilovat i un quilovat hora»

? Com a expert, quina valoració en fas de la cooperació i el desenvolupament?

? És un desastre, no funciona. Cal distingir-la de l'ajuda d'emergència i sanitària. Nicaragua i el Vietnam tenien la mateixa renda per càpita l'any 1988. Al Vietnam no hi ha arribat cap cooperació per al desenvolupament i està al capdamunt econòmicament, mentre que Nicaragua està en una situació desastrosa. No funciona per falta de governança, de bona institucionalitat, perquè aquestes ajudes les capturen les elits locals. Els líders en comptes de ser candidats a alcalde són presidents d'ONG, que, per exemple, amb ajuda internacional aporten l'aigua a la ciutat, però quan s'acaba l'ajut no hi ha aigua ni institució que la gestioni. Es manté l'estructura, que és exactament el que passa a Espanya, on Andalusia fa molt temps que rep, però no ha pujat ni un graó en el seu desenvolupament. El diferencial de renda per càpita entre Catalunya, Euskadi i Andalusia continua sent el mateix de fa 40 anys. Qui captura l'ajut econòmic són les elits dels *senyoritos* que fins ara eren del PSOE i ara del PP. En lloc de generar desenvolupament acumulen riqueses i es diuen elits extractives, d'acord amb el neoinstitucionalisme.

? Aquesta conclusió està relacionada amb la teoria de Margalef?

? Margalef és un personatge que cal reivindicar, ja que va introduir el concepte d'informació a l'ecologia, al costat de l'energia i la matèria. Explicava que, quan es troben dos ecosistemes, la transferència d'informació fa que el sistema més potent xucli la informació de l'altre fins a degradar-la i acaba anul·lant-li la seva personalitat. És a dir, vaig aprendre molt dels nicaragüencs, però ells van aprendre molt poc de mi. A l'Equador vaig començar a treballar a les regions que emeten la immigració i es demostra que són un desastre estructural. Qui són els immigrants? Els joves valents i atrevits. Es queden els pusil·lànimes, els més apocats, els vells i els que tenen dubtes, que viuen sota un sostre de vidre. Les regions emissores de migració és descapitalitzen de capital humà. En canvi, quan arriben al destí, per exemple Catalunya, si poden, de seguida munten una empresa.

? Què recordes de la presentació pública del llibre *Entender Cataluña*?

? Es va fer l'any 2014 a l'Espai Rubiralta de Manresa i li vaig demanar que la fes al Josep Camprubí, amb qui feia anys que no ens vèiem. Recordo que li vaig agrair que acceptés la presentació del llibre i li vaig recordar que l'any 1976, quan es va fer el Congrés d'Unificació entre el PSC i el PSOE, en què ell va decidir plegar i jo vaig continuar, tenia tota la raó. Em va agradar poder dir-ho en públic i declarar-me independentista. El llibre està escrit en castellà perquè va adreçat als espanyols. Té quatre capítols: Política, llengua i vivències, històries de la història i economia, on sobretot escric sobre infraestructures i diners.

? Sobre què reflexiones amb *Cap al 100% renovable*?

? És un llibre de divulgació necessari perquè el 95% de la població no sap la diferència entre un quilovat i un quilovat hora: Una cosa és potència i l'altra és energia. La manca de cultura en energia és brutal. Faig l'exercici de traduir-ho per als llecs. El llibre me'l va presentar Josep Alabern, tot i que li feia basarda, ja que al 2015 parlar del 100% renovable era com parlar d'esoterisme. Me'l va prologar Joan Majó, amb qui mantinc una relació epistolar.

Foto: Francesc Rubí

? El 2006 explicaves els potencials del Pla Estratègic manresà. Com va anar?

? El 2005, l'alcalde Valls va promoure la redacció d'un pla estratègic contractant la millor consultoria de Barcelona. Manuel de Forn, que era un dels grans del Pla Estratègic de Barcelona, em recordava que feia molt temps que no feien la recomanació que van haver de fer a Jordi Valls: que havia de reformar l'administració perquè feia anys que no havien vist un ajuntament amb una estructura tan burocràtica com el de Manresa.

? Com vas entrar al PSC-PSOE?

? Em sembla que el 1972, quan encara no tenia el nom d'Unió Socialista del Bages, sinó de Comissió per la Promoció Política, en un període de clandestinitat. Em vaig mantenir al partit durant tot el procés d'unificació. Quan vaig anar a Nicaragua me'n vaig esborrar i em vaig oblidar de tot, vaig deixar de pagar les quotes. Més tard, cap al 2000, quan vivia a Barcelona, m'hi vaig tornar a apuntar, però no em vaig entendre amb el Carles Martí de Ciutat Vella i vaig entrar en una fase de desencís. El 2008 discrepo del penós comportament del partit amb Pasqual Maragall, l'únic federalista. El 2011, amb la deriva espanyolista del PSC, plego. El PSC-PSOE em va enganyar molt. Vaig seguir l'estela d'Ernest Maragall dins del MES (Moviment d'Esquerra Socialista) a partir del 2014. Ara els actuals socialistes s'han convertit en espanyolistes de l'*A por ellos*.

? Per què entres a ERC?

? El 2016 va entrar el projecte de la llei de canvi climàtic al Parlament, però era molt dolent, de pena. Des del Col·lectiu per a un Nou Model Energètic i Social Sostenible vam fer al·legacions. Aleshores, vam conèixer Ferran Civit, que era el diputat d'ERC que presidia la comissió que va tractar aquesta llei. En va aprendre bastant i es va deixar assessorar fins al punt que la llei va sortir capgirada i molt millorada. En dos anys es va aprovar i Madrid se la va copiar. Vaig entrar a col·laborar-hi, però hi havia molta ignorància al partit sobre temes d'energia, l'únic que hi entenia alguna cosa era en Civit, que ara presideix la recentment creada Energètica pública. Vaig deixar ERC tot i que els havia assessorat desinteressadament, però el greu no va ser que no em fessin cas, jo era un simple assessor... Són algunes sensacions de menysteniment i d'arrogància, filles de la ignorància. Ara soc independent i assessoro tothom qui m'ho demana. No cobro perquè ja tinc la paga de la pensió.

? Qui són els *happy flowers*?

? Els frívols. Aquells que es creuen ecologistes i desconeixen que l'energia i la informació són tant o més importants en ecologia que la matèria, les *floretes*. Soc crític amb el Govern de la Generalitat perquè no ha fet res per l'adaptació de les Directives Europees sobre les Comunitats Energètiques Locals, cosa que sí que ha fet l'Aragó. Des de fa dos anys estic predicant què diuen aquestes Directives i què cal transposar. En presència d'Assumpta Ferran i d'altres a la Zona Franca, els vaig dir que les directives que generen drets sinó s'han transposat les ha d'assumir una comunitat autònoma o un ajuntament per fer la regulació. Així que a sobre que no empenyen per transposar sembla que hi posin pals a les rodes. Fins i tot, la comunitat aragonesa els ha passat al davant pel que fa al potencial de la seva energia renovable.

? Què ha passat realment amb l'Eix Transversal aquests darrers vint anys?

? Vaig fer un treball sobre l'eix, innovador a l'època, quan Pasqual Maragall des del govern a l'ombra estava al Parlament, fent oposició. L'extra de gasoil que havien de carregar els camions era més car que pagar el peatge de l'AP2. De manera que vaig fer la proposta de dissuadir-los i que fessin altres propostes. Uns anys més tard, amb Pilar Torres, que dirigia GISA i era responsable de les infraestructures, vam parlar de la necessitat del desdoblament de l'Eix Transversal. Jordi Julià que es van experimentar amb l'afer Carmel com a boc expiatori, era un bon professional. Amb quatre més vam assessorar GISA sobre la fórmula de finançament, i vam arribar a la conclusió que es podia fer qualsevol cosa menys el peatge a l'ombra. Però va entrar Manel Nadal com a director general de Mobilitat, per ordre del seu germà Quim, conseller de Política Territorial i Obres Públiques per imposar el peatge a l'ombra. Això volia dir que es

comptaven els cotxes que hi passaven i pagava la Generalitat. Així, tots els camions estrangers de pas que han transitat per l'Eix aquests anys han estat finançats amb diners catalans. Ara, en veure com ha minvat el flux de camions a l'Eix, es podrà avaluar els milions que els catalans hem regalat per emetre CO2 pujant 1.055 metres per tornar-los a baixar. Ara, des que ho va proposar el conseller Giró faran el rescat, que surt a compte, digui el que vulgui la concessionària.

? Què en penses de la vida?

? En general penso que soc un afortunat de pertànyer a la generació dels que vam néixer a mitjans de segle XX. Som l'única generació en tota la història d'Europa que hem pogut complir 70 anys sense guerra ni fam. Tu que ets historiador, revisa-ho. A Europa, des dels romans, mai cap regió ha estat 70 anys sense guerres ni fams. I de la meua vida en particular... em sento afortunat, sempre he treballat molt de gust. Quan una feina no m'ha agradat, simplement l'he deixada. I poder-la deixar és una sort que no tothom té. He treballat per viure, no he viscut per treballar. Ara, de jubilat, m'ho passo molt bé estudiant, aprenent i escrivint; treballant bastant, en política energètica. Faig xerrades, cursos... El darrer i per segona vegada, a la UB, titulat *Energia: dels fòssils a les renovables*. És un esforç, però el faig de gust.

El perfil

Foto: Francesc Rubí

Pep Centelles i Portella neix a Campelles, en una colònia a la vora del riu Freser, el 8 de novembre de 1952. És el quart de sis germans, dels quals n'hi ha tres de vius. El seu pare, Jaume, manresà, era tècnic tèxtil a les colònies del Llobregat. Quan tenia un any, la família es va desplaçar a la colònia de la Plana. La mare, Montserrat, també manresana, va ser mestressa de casa. Estudia a l'escola de la Plana fins als deu anys. Del 1962 al 1966 s'està intern en un col·legi de Mataró. Retorna a Manresa, on fa el Batxillerat Superior i el Preuniversitari a l'institut Lluís de Peguera.

Estudia els dos primers cursos d'enginyeria a l'Escola de Terrassa i obté el títol d'enginyer industrial a Barcelona el 1974, amb l'especialitat de Mecànica. Tot i no tenir el títol d'economista, s'hi troba «més valent que amb l'enginyeria». Del 1974 a 1980 fa de Professor No Numerari (PNN) a l'Escola d'Enginyers, es matricula a la Facultat d'Història i és alumne de Josep Fontana, però continua els estudis. Paral·lelament, els divendres i dilluns fa de professor de mecànica de màquines a l'Escola de Mines de Manresa. Depenia de Carles Riba, net del poeta i germà del Pau cantant. Riba és el president del que a partir del 2012 seria el Col·lectiu per a un Nou Model Energètic i Social Sostenible (CMES), una associació per a la transició energètica a Catalunya. Va treballar per la Comissió de Política Municipal, just abans de les eleccions de 1979, «ens vam entendre bé amb l'alcalde Roqueta, que va tenir una actitud molt digna i comprensiva en aquell període de forts canvis». Del 1980 a 1985 és el cap d'Urbanisme de l'Ajuntament de Manresa. El 1986 aprèn anglès a Luton i el 1987 fa un màster en economia urbana i regional per la LSE, London School of Economics and Political Science. Tot seguit, amb l'Agència Espanyola de Cooperació decideix anar a Nicaragua i Costa Rica per un període de tres anys, en què es dedica a la cooperació per al desenvolupament municipal. Passa una temporada fent vida comunitària a la masia de la Plana i el 1992 fa de guia turístic al Marroc per l'agència de viatges Arcs. Després fa de consultor autònom d'urbanisme per la Unió Europea.

Del 1996 al 1998 treballa en un projecte de cooperació a El Salvador finançat pel Banc Mundial i entra al CIDEU (Centro Iberoamericano de Desarrollo Estratégico Urbano), un invent de Pasqual Maragall per exportar el concepte del Pla Estratègic. Treballa com a freelance en la generació de llocs d'ocupació de països llatinoamericans, andins i Brasil. Treballa dos anys a l'Ajuntament del Prat de Llobregat, contractat per Lluís Tejedor per desenvolupar el Pla Delta. El 2001 fa de delegat de Medi Ambient a l'alcaldia de Joaquim Nadal a Girona. Del 2002 al 2006 treballa per a l'Institut Internacional de la Governabilitat de Catalunya (IIGC), amb Joan Prats, introductor del concepte de governança a Espanya i Amèrica Llatina. Del 2005 al 2010 és membre del Consell Econòmic Social de Barcelona. El 2008 retorna al Brasil, on és contractat per la UE com a pèrit principal del projecte Diàlegs Sectorials d'intercanvis entre Brasil i la Unió Europea. Es jubila el 2018, tot i que fins fa poc encara feia alguna classe de màster d'urbanistes a l'Escola Politècnica del Vallès. Políticament, entra el 1972 a la Unió Socialista del Bages, i després a Convergència Socialista i al PSC-PSOE. A finals del franquisme, el 1974, participa amb Josep Torradeflot en uns cursets de formació política a Barcelona. El 2008 discrepa del partit, «pel penós comportament que manifesta envers l'únic federalista que era Pasqual Maragall». El 2010, amb la deriva espanyolista que adopta el PSC, plega. El 1993 havia publicat el seu primer llibre, *Costa Rica. El viajero independiente*. El 2006, *El buen gobierno de la ciudad: estrategias urbanas y política relacional*, prologat per Pasqual Maragall. El 2014, *Entender Cataluña*, amb el subtítol: *Por qué tantos catalanes quieren un Estado propio*. El 2015, *Cap al 100% renovable*. També amb un subtítol significatiu: *Reflexions sobre la transició energètica a Catalunya i la seva governança*, amb pròleg de l'exministre d'Indústria Joan Majó Cruzate.